

Praha 8. 2. 2007

3

Zhoubné nádory v roce 2004

Malignant neoplasms in 2004

Souhrn

Aktuální informace přináší nejnovější data o nově hlášených onkologických onemocněních do Národního onkologického registru (NOR ČR) v roce 2004. Sledován je vývoj incidence v posledním desetiletí u všech diagnóz zhoubných nádorů. Incidence je dále analyzována z hlediska věkové struktury a podle jednotlivých diagnóz. Pro základní orientaci jsou zde uvedeny také trendy úmrtnosti na zhoubné novotvary v České republice. Evidenci zemřelých zajišťuje Český statistický úřad.

Summary

This Topical Information brings data on oncological diseases newly reported to National Cancer Registry of the Czech Republic (NCR CR) in 2004. The monitored data concern trends of incidence of all diagnoses of malignant neoplasms in the last decade. Incidence is analysed by age structure and by diagnoses. For the basic orientation the main trends of cancer mortality are pointed out. Statistics of mortality is provided by Czech Statistical Office.

Národní onkologický registr České republiky každoročně přináší cenné informace o nově diagnostikovaných případech zhoubných onemocnění. Vzhledem k povaze sběru dat, zpětným kontrolám a opětovnému dohledávání jsou údaje o incidenci novotvarů publikovány s časovou prodlevou. Nyní máme možnost se seznámit se situací v roce 2004.

V roce 2004 bylo nahlášeno 66 641 nových případů zhoubných novotvarů a nádorů in situ (dg. C00-C97 a D00-D09 dle 10. revize MKN). Incidence (absolutní i relativní počty) u mužů je nepatrně vyšší než u žen. Dlouhodobě u obou pohlaví incidence zaznamenává rostoucí trend (viz graf). Počet nově hlášených případů v roce 2004 byl u žen dvojnásobný než v roce 1975. Absolutní i relativní počet nově nahlášených ZN u mužů narůstal pomaleji než u žen, mezi roky 1975 a 2004 se relativní ukazatel zvýšil o 86 %. Tempo nárůstu incidence novotvarů je plynulé a ani data pro rok 2004 nenaznačují zvrat v tomto vývoji (viz graf). Trendy růstu u ukazatelů incidence onkologických onemocnění jsou pozorovány ve všech vyspělých zemích.

Vývoj úmrtnosti má stagnující charakter (viz graf). Absolutní počet zemřelých na zhoubný nádor v roce 2004 mírně poklesl na 29 168 (16 218 mužů a 12 950 žen). Přepočten na 100 000 obyvatel se od roku 2003 významně nezměnil (285,8 v roce 2004). Přesnější představa o trendech úmrtnosti je získána užitím standardizovaných ukazatelů, které odstíní vliv stárnutí populace. Standardizovaná úmrtnost mužů mírně klesá již od druhé poloviny devadesátých let. Standardizovaná úmrtnost žen potvrzuje trend stagnace. Vzhledem k dosavadnímu vývoji lze v příštích letech očekávat u mužů a také u žen pokles standardizované úmrtnosti na zhoubné novotvary.

Rozdíl mezi zvyšujícím se počtem nově zjištěných zhoubných onemocnění a snižující se mortalitou se odráží v lepší prognóze léčení pro nové pacienty. Zároveň se zvyšuje počet osob se zkušeností s onkologickým onemocněním, kteří mohou i po vyléčení potřebovat specifickou zdravotní nebo sociální péči.

Incidence a mortalita podle vybraných diagnóz ZN

Vývoj incidence a úmrtnosti na ZN má svá specifika podle lokalizace zhoubného nádoru. Počet nově hlášených případů se u jednotlivých diagnóz značně liší (viz tabulka). Současně se pořadí jednotlivých lokalizací v posledních letech příliš nemění. Největší podíl nově diagnostikovaných případů - přibližně jednu pětinu - zaujímá dlouhodobě diagnóza Jiný zhoubný novotvar kůže (dg. C44). Do této diagnózy jsou zařazeny nádory (např. bazaliom) s nízkou malignitou a mortalitou. Tento ZN je pro svá specifika často z dalšího zpracování vyřazen, aby nezkrášloval informace o jiných závažnějších onkologických diagnózách.

Mezi nejpočetnější onkologické diagnózy u mužů patří zhoubné novotvary plic, nádory prostaty, močového ústrojí a kolorekta. U žen jsou nejfrekventovanější karcinom prsu, nádory trávicího ústrojí (zejména ZN tlustého střeva a konečníku) a gynekologické nádory.

Pozornost veřejnosti bývá v posledních letech zaměřena na zhoubné nádory, které v ČR podléhají organizovanému screeningu. Jedná se o ZN prsu a ZN kolorekta. Screening obecně bývá zaměřen na zachycení časných snadněji léčitelných stádií onemocnění, což vede k nižší úmrtnosti na sledované onemocnění. Zavedení screeningu bývá doprovázeno významným navýšením nově diagnostikovaných případů.

Počet hlášených případů a standardizovaná incidence karcinomu prsu žen dlouhodobě roste. Výrazný vzestup ukazatelů incidence v roce 2003 byl připisován vlivu zavedení organizovaného screeningu (zaveden v září 2002). V roce 2004 byl očekáván další nárůst incidence, avšak absolutní a relativní počty výskytu zhoubných nádorů prsu mírně poklesly (bylo nahlášeno asi o 160 případů méně než v roce 2003). Lze předpokládat, že neočekávaný pokles v roce 2004 je výjimečný a že v dalších letech bude incidence dg. C50 opět narůstat. Úmrtnost na tuto diagnózu se v roce 2004 nepatrně zvýšila a z dlouhodobého hlediska je sledována stagnace vývoje úmrtnosti.

Zhoubný novotvar kolorekta (dg. C18-C21) je jednou z nejčastějších onkologických diagnóz v ČR. Z evropského i celosvětového pohledu se karcinom kolorekta v České republice vyznačuje nadprůměrným výskytem i úmrtností. Screening kolorektálního karcinomu na území České republiky byl zaveden v srpnu 2001 a má cíl dlouhodobě snižovat úmrtnost na tento typ nádoru. V roce 2004 byl u zhoubného novotvaru kolorekta zaznamenán mírný pokles incidence, ale také mortality. Vývoj v roce 2004 tak navázal na trend mírného poklesu standardizovaných ukazatelů, který byl patrný již v roce 2003. Úroveň měř úmrtnosti a incidence je vyšší u mužů než u žen, pozitivní trend je však u obou pohlaví shodný. Přesto je třeba upozornit, že se jedná o malé změny a zejména z mezinárodního hlediska je incidence a mortalita ZN kolorekta v ČR stále hodnocena jako velmi vysoká.

Organizovaný screening se připravuje také pro zhoubný novotvar děložního hrdla. Úroveň incidence a úmrtnosti tohoto zhoubného nádoru je nižší než u výše diskutovaných lokalizací. Vývoj standardizovaných ukazatelů incidence a úmrtnosti je navíc dlouhodobě klesající (viz graf).

Pozitivní vývoj je patrný při srovnání přežívání se zhoubným novotvarem podle jednotlivých lokalizací. Většina hlavních diagnóz zaznamenala v minulých letech zvýšení pravděpodobnosti přežití pěti let od stanovení diagnózy. Nová data umožňující sledovat vývoj přežívání do roku 2004 potvrzují tento trend.

Zvyšující se incidence a zlepšení v přežívání se zhoubným nádorem se odráží ve zvyšujícím se počtu žijících osob, kterým byla někdy v životě diagnostikována rakovina. Lidé s „onkologickou zkušeností“ mají často i po úspěšné léčbě specifické nároky, proto sledování prevalenčních ukazatelů zhoubných novotvarů má své důležité místo ve zdravotnické statistice, případně ve formulování zdravotní politiky. V roce 2004 se zvýšil počet osob v Národním onkologickém registru o přibližně 20 tisíc žijících osob, tzn. že ke konci roku 2004 bylo celkově v České republice dispenzarizováno kolem 380 tisíc osob s vyléčenou či léčenou rakovinou.

Národní onkologický registr může poskytnout řadu dalších informací. Podrobná data jsou publikována v roční periodicitě v elektronické i knižní formě pod názvem „Novotvary“. V březnu roku 2007 vydá ÚZIS ČR Novotvary 2004. Tato i starší verze publikace jsou dostupné na www.uzis.cz.

Další informace z NOR ČR jsou zveřejněny pomocí aplikace Data Presentation System na stránkách ÚZIS ČR (<http://www.uzis.cz/cz/dps/uvod.html>) a v rámci projektu SVOD na <http://www.cba.muni.cz/svod/>.

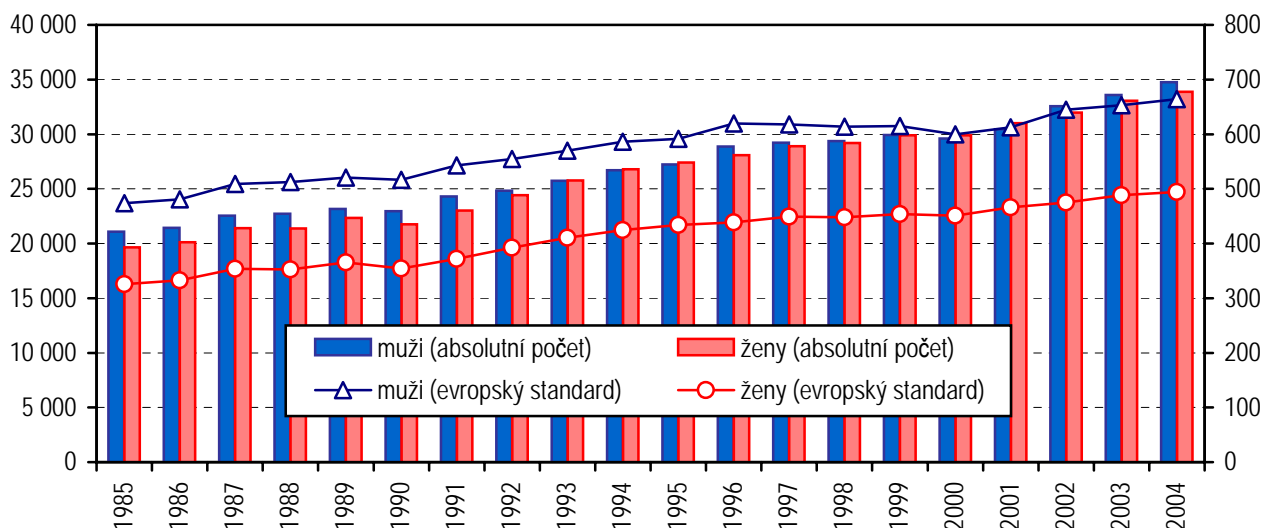
Vypracovala: Mgr. Lenka Juříčková

Incidence a úmrtnost na ZN u mužů a žen v roce 2003 a 2004

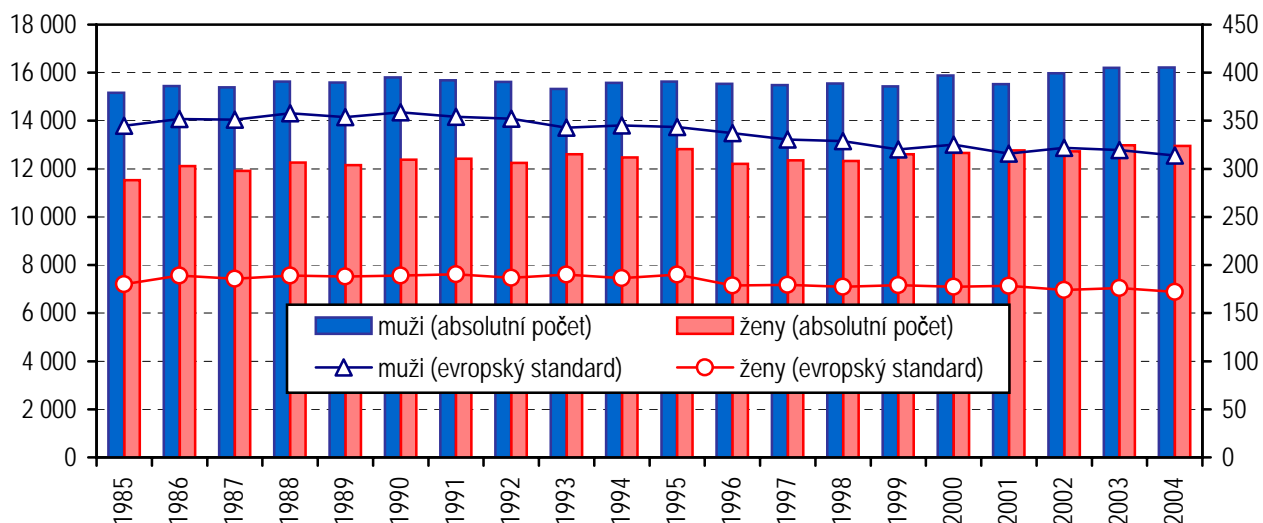
Incidence ZN a novotvary in situ dg. C00-C97 a D00-D09 dle MKN-10	2003			2004		
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem
absolutní počet	33 586	33 051	66 637	34 759	33 882	68 641
incidence na 100 000 obyv.	676,0	631,5	653,2	699,1	647,2	672,5
standardizovaná incidence na 100 000 (podle evropského standardu)	653,2	488,2	546,2	663,9	494,0	554,6

Úmrtnost na ZN dg. C00-C97 dle MKN-10	2003			2004		
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem
absolutní počet	16 208	12 987	29 195	16 218	12 950	29 168
úmrtnost na 100 000 obyv.	326,2	248,2	286,2	326,2	247,4	285,8
standardizovaná incidence na 100 000 (podle evropského standardu)	319,6	176,2	234,2	313,9	172,0	230,0

Vývoj incidence zhoubných novotvarů u mužů a žen (1985 - 2004)

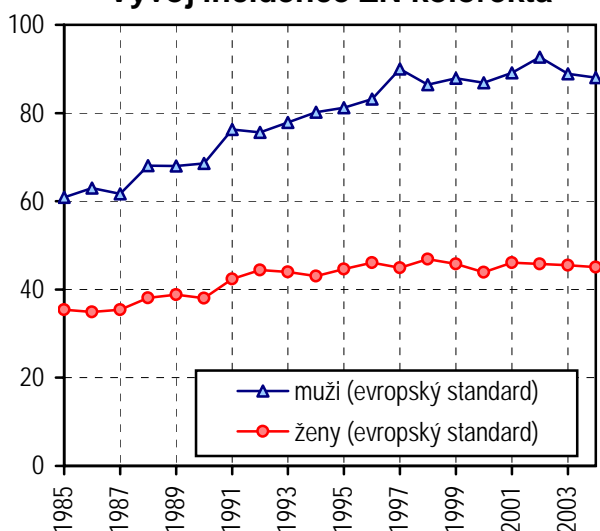
Vývoj úmrtnosti na zhoubné novotvary u mužů a žen (1985 - 2004)

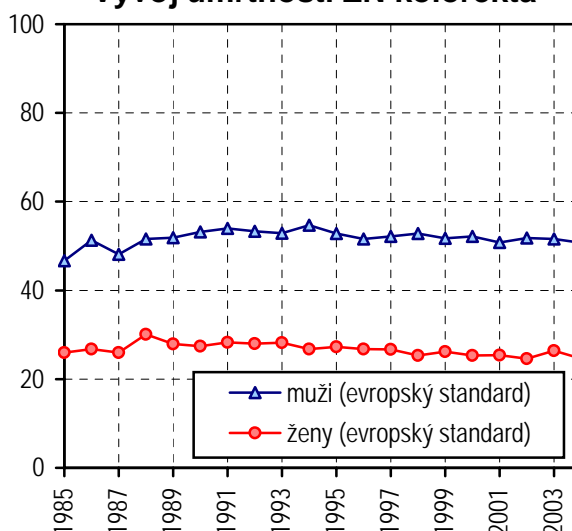
Incidence ZN u mužů a žen v roce 2004 podle vybraných diagnóz (MKN-10)

Diagnóza	Muži			Diagnóza	Ženy		
	celkový počet	na 100 000 mužů	v % z celku		celkový počet	na 100 000 žen	v % z celku
C44 Jiný ZN kůže	7 795	156,8	22,4	C44 Jiný ZN kůže	7 324	139,9	21,6
C34 ZN průdušky a plíce	4 681	94,2	13,5	C50 ZN prsu	5 628	107,5	16,6
C61 ZN prostaty	4 289	86,3	12,3	C18 ZN tlustého střeva	1 985	37,9	5,9
C18 ZN tlustého střeva	2 460	49,5	7,1	C54 ZN těla děložního	1 734	33,1	5,1
C67 ZN močového měchyře	1 733	34,9	5,0	D06 Ca in situ hrdla děložního	1 590	30,4	4,7
C64 ZN ledviny mimo pánevku	1 682	33,8	4,8	C34 ZN průdušky a plíce	1 561	29,8	4,6
C20 ZN konečníku	1 404	28,2	4,0	C56 ZN vaječníku	1 265	24,2	3,7
C16 ZN žaludku	981	19,7	2,8	C64 ZN ledviny mimo pánevku	1 046	20,0	3,1
C25 ZN slinivky břišní	847	17,0	2,4	C53 ZN hrdla děložního	1 033	19,7	3,0
C43 Zhoubný melanom kůže	834	16,8	2,4	C20 ZN konečníku	807	15,4	2,4
C18-C20 ZN kolorekta	4 575	92,0	13,2	C18-C20 ZN kolorekta	3 287	62,8	9,7
C33-C34 ZN průdušnice a plic	4 687	94,3	13,5	C33-C34 ZN průdušnice a plic	1 565	29,9	4,6
C64-C68 ZN močového ústrojí	3 517	70,7	10,1	C64-C68 ZN močového ústrojí	1 820	34,8	5,4
C00-C97, D00-D09	34 759	699,1	100,0	C00-C97, D00-D09	33 882	647,2	100,0
C00-C97, D00-D09 bez dg. C44	26 964	542,3	77,6	C00-C97, D00-D09 bez dg. C44	26 558	507,3	78,4

Vývoj incidence ZN kolorekta

Vývoj úmrtnosti ZN kolorekta

Vývoj standardizované incidence a úmrtnosti na vybrané diagnózy u žen

